

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЄСЛІВ РУХУ

Дерев'янка О.А., Шаповал І.А. (Івано-Франківськ)

Дієслова руху є предметом постійного вивчення науковців (Г. Вотяк, І. Кауфман, К. Коллітц, Дж. Лакофф, С. Ліндер, Дж. Міллер, Л. Талмі, Є. Голубкова, А. Злобін, Є. Кубрякова, В. Морозов, Ю. Степанов, Ж. Церенова), однак актуальним залишається дослідження функціонально-семантичних особливостей цих дієслів. Відсутність праць, присвячених їх функціонуванню у мові, а також недостатня кількість досліджень у сфері визначення видів номінативних значень у смисловій структурі дієслів руху в англійській мові обумовлюють актуальність роботи.

Під дієсловами руху розуміємо групу дієслів, які пов'язані між собою семантично, морфологічно та категоріально. Ці дієслова вказують на процес переміщення вперед і назад, рух у різних напрямках, рух по колу.

На основі словникових дефініцій досліджуваної групи дієслів і статистичного методу встановлено будову семантичного поля дієслів руху англійської мови з урахуванням виділення ядра та периферії. Ядро семантичного поля дієслів руху в англійській мові складають дієслова *go, come, move*, периферію – *run, linger, wander, carry, transport, drive, chase, roll, climb, crawl, fly, swim, put*. Для виділення ядра даного поля дієслів руху використано критерії частотності та семантико-польові критерії.

Однією з лексико-семантичних груп дієслів руху є група дієслів, які об'єднуються на основі спільного компонента – семи 'переміщатися, здебільшого за допомогою ніг, перестати знаходитися в якому-небудь місці'. Основними виразниками цієї семи є предикат **go** та його синонімічний ряд **leave, quit, clear out (off), withdraw, depart, retire**.

Досліджувані предикати відрізняються за такими смисловими ознаками, як: спосіб переміщення, мотив відходу, стан мовця чи спостерігача у ситуації відходу [1: 193]. Предикат *go*, на відміну від інших предикатів, позначає переміщення за допомогою ніг (при цьому мовцю видається, що він або

спостерігач знаходиться у тому місці, який покидає суб'єкт). Інші предикати не обумовлюють спосіб переміщення та положення мовця чи спостерігача. Так, предикати *leave*, *quit*, *clear out (off)*, *withdraw* підкреслюють у ситуації відходу результат – відсутність суб'єкта в якому-небудь місці, предикат *depart* фокусує увагу на відправному моменті. Предикат *leave* здебільшого вказує на те, що на місці, яке покинув суб'єкт, залишаються інші люди. Близьким за значенням є предикат *quit*, однак він передбачає зовнішній тиск, власне небажання, те, що змушує людину покинути якесь місце. *Clear out (off)* позначає швидкий відхід, який здійснений під зовнішнім тиском, подекуди під впливом страху. Предикат *depart* фіксує увагу на початковому моменті здійснення дії. Подібно предикату *leave*, *depart* підкреслює ідею розлучення з іншими людьми. Предикат *retire*, на відміну від інших, сконцентровує увагу на кінцевій точці, до якої спрямований рух [1: 193].

Всі предикати керують додатками, які позначають початкову і кінцеву точки переміщення. Значення початкової точки позначається дієсловом *go* та прийменниковим додатком *out of smth*, дієсловами *leave* та *quit* і прямим додатком, дієсловом *clear out* з прийменниковим додатком *of smth*, дієсловами *withdraw*, *depart* та *retire* з прийменниковим додатком *from smth*. Значення кінцевої точки переміщення виражається дієсловами *go*, *withdraw* та *retire* з прийменниковим додатком *to smth*, іншими дієсловами даної лексико-семантичної групи та прийменниковим додатком *for smth*.

Таким чином, аналіз даної лексико-семантичної групи дієслів руху дозволяє виділити їх спільну ознаку – ‘переміщатися, здебільшого за допомогою ніг, перестати знаходитися в якому-небудь місці’. Врахування спільних та відмінних рис досліджуваних предикатів сприяє цілісному розумінню лексико-семантичної групи досліджуваних дієслів руху.

Література

1. Англо-русский синонимический словарь // Под рук. А.И. Розенмана и Ю.Д. Апресяна. – М.: Рус. яз. – Медиа, 2004. – 544 с.